

AZ EGYHÁZI KOMMUNIO MINTÁJA ÉS FORRÁSA A SZENTHÁROMSÁG

Kiss Imre

Gál Ferenc Egyetem, Teológiai Kar

Absztrakt

A keresztény hit legtipikusabb vonása, hogy Isten Szentháromság. Az Újszövetség könyveiben bőséges tanítást találunk az Atyáról, a Fiúról és a Szentlélekről, különösen a János evangéliumban. Maga a Szentháromság (trias, trinitas) a Bibliában nem fordul elő. Teológiai terminus, ami csak a II. század közepén jelenik meg. A Niceai Zsinat (325) és a Konstantinápolyi zsinat (381) dogmái világosan megfogalmazták és kötelezővé tették a Szentháromságról szóló tanítást, ami a Zsinat által deklarált Hitvallásból minden keresztény számára jól ismert.

Ez a tanítás, illetve a Szentháromság hite az egyház számára életprogram is. Jézus Utolsó vacsorán mondott imája, hogy tanítványai úgy legyenek egy, amint az Atya és a Fiú egy, a jeruzsálemi Egyház életében testet öltött, hiszen „a sok hívő mind egy szív, egy lélek volt, és mindenük közös volt” (vö. ApCsel 4,32).

A szentháromságos élet valamilyen megnyilvánulása az Egyház történelmében végig húzódik, ha nem is mindig egyformán releváns és hangsúlyos. A II. Vatikáni zsinat a teológiában szentháromságos fordulatot hozott, és az utána következő tanító hivatali megnyilatkozások konkrét útmutatást is nyújtottak az Egyház életére vonatkozóan.

A kommunio lelkiségének, ami a szentháromságos élet lelkisége, kiemelkedő tanítója Szent II. János Pál pápa, különösen a Novo Millennio Ineunte apostoli levelében.

A szentháromságos élet alapja és útja a kölcsönös szeretet Új parancsolatának megvalósítása. Ennek egyik lényegi vonása a kölcsönösség. Ötvenháromszor található az „egymás” kifejezés, mely az oda-vissza áramló szeretet megannyi formáját írja le.

A kommunio, a szentháromságos közösség nemcsak az Egyház belső életét jelenti, hanem küldetés is fakad belőle. Az Egyház feladata, hogy erre a kommunióra meghívja az embereket, illetve ezt a kommuniót bevigye a társadalom életébe.

Kulcsszavak: Szentháromságos élet, Egyház, új parancs, kommunio

THE HOLY TRINITY IS THE MODEL AND SOURCE OF ECCLESIAL COMMUNION

Imre Kiss

Gál Ferenc University, Faculty of Theology

Abstract

The most typical feature of the Christian faith is that God is Trinity. In the New Testament we find abundant teaching about the Father, the Son and the Holy Spirit, especially in the Gospel of John. The Trinity itself (trias, trinitas) is not found in the Bible. It is a theological term that appears only in the middle of the 2nd century. In the dogmas of the Council of Nicea in AD 325 and the Council of Constantinople in AD 381, the doctrine of the Trinity was clearly formulated and made compulsory, and is well known to all Christians from the Creed declared by the Council.

This doctrine and the faith in the Trinity is also a programme of life for the Church. The prayer of Jesus at the Last Supper that his disciples would be one, as the Father and the Son are one, was embodied in the life of the Church in Jerusalem, for „The whole group of believers was united, heart and soul; no one claimed private ownership of any possessions, as everything they owned was held in common.” (cf. Acts 4:32).

Some manifestation of the Trinitarian life runs throughout the history of the Church, if not always with equal relevance and emphasis. The Second Vatican Council brought about a Trinitarian turn in theology, and the doctrinal pronouncements that followed also provided concrete guidance for the life of the Church.

The spirituality of communion, which is the spirituality of Trinitarian life, is the outstanding teaching of Pope John Paul II, especially in his Apostolic Letter *Novo Millennio Ineunte*.

The basis and the way of Trinitarian life is the realization of the New Commandment of mutual love. One of its essential features is reciprocity. Fifty-three times the expression „one another” is used to describe the manifold forms of love flowing back and forth.

Communion, the Trinitarian communion, is not only the inner life of the Church, but also a mission. The Church’s task is to invite people to this communion and to bring it into the life of society.

Keywords: Trinitarian life, Church, New Commandment, communion

Ha egy átlag keresztényt megkérdeznék, mi a keresztény hit jellemzője más vallásokkal összevetve, akkor - nagy valószínűséggel - spontán azt válaszolja, hogy az egyistenhit.

Hosszú a története annak, hogy a nyugati kereszténységben – legalábbis a közgondolkodásban – a monoteizmus dominál és nem a Szentháromság. A kereszténység egyik legtipikusabb vonása azonban, hogy mi abban az Istenben hiszünk, aki egy és ugyanakkor háromságos, aki három személy tökéletes közössége. Az Atya, a Fiú és a Szentlélek kölcsönös és tökéletes ajándékozása által mindegyik teljesen birtokolja az isteni lényeket, ezért *Isten* az Atya is és a Fiú is és a Lélek is, és mivel egyetlen ez a „lényeg”, ezért Isten nem három, hanem *egy*.

Amint az egész kereszténység a kinyilatkoztatáson nyugszik és nem filozófiai spekuláció vagy az ember istenkeresésének gyümölcse, úgy a Szentháromságról vallott tanítás alapja is a Bibliában, egészen sajátosan pedig az Újszövetségben található.

SZENTHÁROMSÁG A SZENTÍRÁSBAN

Az Ószövetségre a monoteizmus a jellemző, s abban a korban ez volt az „újdonság”, a „többlet” az akkori vallásokhoz képest, és a próféták ezt a tanítást védték a más vallási elképzelésekkel szemben. Azonban már az Ószövetségben is csírájában fölfedezhető a „Szentháromság”. Ez egy külön tanulmány témája lehetne. Jelen munkámban az Újszövetséget vizsgálom. Az Újszövetségi Szentírás minden könyvében bőségesen jelen van az Atyáról, a Fiúról és a Szentlélekről szóló tanítás. A legjelentősebbek a *jánosi írások*, különösen is János evangéliuma.

Jézus a *búcsúbeszédében* nagyon nyíltan tanít az *ő Atyával* való egységéről, ami az *ő* küldetését igazolja és identitását kinyilvánítja.

Fülöpnek ezt mondja: „Nem hiszed, hogy én az Atyában vagyok s az Atya bennem? A szavakat, amelyeket hozzátok intézek, nem magamtól mondom, s a tetteket is az Atya viszi végbe, aki bennem van. Higgyétek, hogy én az Atyában vagyok, s az atya bennem.” (Jn 14,10k). „A tanítás, amelyet hallotok, nem az enyém, hanem az Atyáé, aki engem küldött.” (Jn 14,24)

Amit a Lélek elküldéséről ígér, abban benne van a Lélek kapcsolata az Atyával és a Fiúval. A Fiú (Jézus) kéri az Atyát, hogy adjon más vigasztalót; az Atya a Fiú nevében küldi a Szentlelket és a Szentlélek azt juttatja eszükbe, amit Jézus mondott.

„Én meg majd kérem az Atyát, és más *vigasztalót* ad nektek: az Igazság Lelkét, aki örökké veletek marad.” (Jn 14,16)

„S a Vigasztaló, a Szentlélek, akit majd *a nevemben küld az Atya*, megtanít benneteket mindenre és *eszetekbe juttat mindent, amit mondtam nektek.*” (Jn 14,26)

A kinyilatkoztatás szerint a Szentháromság személyei között minden közös:

A közöttük lévő szeretet-kapcsolatról, mely a teljes közösséget és az egymásban létet

jelenti ezt olvassuk: „(A Lélek) megdicsőít engem, mert az enyémből kapja, amit majd hirdet nektek. Minden, ami az Atyáé, az enyém is.” (Jn 16,14-15)

A főpapi imában ez áll:

„... azokért könyörgök, akiket nekem adtál, mert a tiéd – hiszen *ami az enyém, az a tied, s ami a tied, az az enyém...*” (Jn 17,9k)

Ugyancsak János evangéliumában találjuk azt a tanítást, hogy a Jézusban *hívőknek a létformája* az Atya és a Fiú szeretet-kapcsolata, egysége, egymásban levése, *perikorézise*.

„Legyenek mindnyájan egy. Amint te, Atyám bennem vagy s én benned, úgy legyenek ők is bennünk, hogy így elhiggye a világ, hogy te küldtél engem. Megosztottam velük a dicsőséget, amelyben részesítettél, hogy eggyé legyenek, amint mi egy vagyunk: én bennük, te bennem, hogy így ők is teljesen eggyé legyenek, s megtudja a világ, hogy te küldtél engem...” (Jn 17,21-23)

AZ ÚJ PARANCS ÉS A SZENTHÁROMSÁGOS KÖZÖSSÉG

Maradva a Szentírásnál és János evangéliumánál, ez a magas röptű, elvontnak tűnő megfogalmazás és követelmény, hogy a Szentháromságon belüli szeretetkapcsolat mintájára éljünk, vagyis szentháromsági minőségű szeretet legyen jelen az egyházban nagyon egyszerűen is megfogalmazást nyer az *Új parancsban*. Az Új parancs kétszer is előfordul Jánosnál:

1. Jn 13,34: „Új parancsot adok nektek: Szeressétek egymást! *Amint* én szerettelek benneteket, úgy szeressétek ti is egymást.”
2. Jn 15,12: „Az az én parancsom, hogy szeressétek egymást, *amint* én szerettelek benneteket. Senki sem szeret jobban, mint az, aki életét adja barátaiért.”

Témánk szempontjából két dolgot emelek ki az Új parancsból.

Az egyik a szeretet *mértéke*, a másik a *kölcsönösség*. A szeretet mértékénél kézenfekvő az életet föláldozó, a halált vállaló hősiességére gondolni. – „Senki sem szeret jobban, mint az, aki életét adja barátaiért!” Itt azonban másról van szó, mint egy mártír személy önfeláldozó lépéséről. Ugyanis az előző versekből kiderül ennek a szeretetnek a forrása. A Jn 15,9-ben ez áll: „*Amint* engem szeret az Atya, úgy szeretlek én is titeket.” Ennek egyenes folytatása: „Szeressétek egymást, *amint* én.” (12. v.) Tehát a Szentháromságon belüli és a Szentháromságból jövő szeretetről van szó. Az Atya így szereti Jézust, Jézus ezzel a szeretettel szeret minket, s a parancs arról szól, hogy nekünk ugyanilyen szeretettel kell szerelnünk egymást.

Tudjuk, hogy ez nemcsak a tizenkettő feladata, hanem az Egyház alaptörvénye, ahogy a Lument Gentium tanítja: „E nép törvénye az új parancs” (9). Ahhoz, hogy ezt a magasztos és „félelmetes” hivatást megéljük, nem vagyunk a magunk erejére

hagyva és nem pusztán aszketikus elszántságunktól függ. Ez áltál élhető meg, hogy megkaptuk hozzá a Szentlelket!

„A nekünk ajándékozott Szentlélekkel kiáradt szívünkbe az Isten szeretete” (Róm 5,5). Ugyanezt fejezi ki Jézus egységért mondott imájának ez a mondata: „Megismertetem velük nevedet és ezután is megismertetem, hogy a *szeretet*, amellyel szeretsz bennük legyen...” – Nyilván az a Szeretet, amivel az Atya szereti a Fiút, az a Szentlélek. Szent Ágoston írja: „Ha látod a szeretetet, látod a legszentebb Szentháromságot. Lám, hárman vannak ők: a Szerető, a Szeretett és a Szeretet. Hárman, és nem többen: egyikük szereti azt, aki őtőle jön; másikuk szereti azt, akitől jön és végül maga a szeretet...” (Augustinus, 1985)¹

Az Új parancs bár csak kétszer szerepel – mint mondtuk János evangéliumában –, valójában áthatja az egész Újszövetséget. Érdemes fölfigyelni az „*egymás*” szóra abban az összefüggésben, amikor a *kölcsönösség* kifejeződése és az új parancs megannyi megfogalmazása, kibontása. Az Újszövetség 14 könyvében ötvenháromszor kerül megfogalmazásra.

A SZENTHÁROMSÁG SZÓ A TEOLÓGIÁBAN

A Szentháromságot mint kifejezést nem találjuk magában a Szentírásban, azonban bőven van arra utalás és arra vonatkozó tanítás, hogy Jézus Isten Fia, tehát Isten, és a Lélek nem egyszerűen Isten erő-megnyilvánulása (δύναμις), hanem maga is Személy. Erről kellő biblikus magyarázatot találunk a *Dominum et vivificantem, A Szentlélek az Egyház és a világ életében* kezdetű enciklika 1-4. pontjaiban.

A Szentháromság egy teológiai szakkifejezés, ami egy szóba sűríti az Isten életéről szóló újszövetségi kinyilatkoztatást, hogy az Atyával együtt a Fiú is és a Lélek is Isten, ugyanakkor ez nem azt jelenti, hogy három Isten van, hanem *egy*. A szokásos emberi logikát és ontológiát meghaladja ez a hitigazság, misztérium, és valóban csak a kinyilatkoztatásból lehet róla tudomást szerezni. Klaus Hemmerle püspök szerint szükség van egy szentháromságos ontológiára, aminek az alapjait ő ki is dolgozta a Tesi di ontologia trinitaria. Per un rinnovamento della filosofia cristiana c. kötetében.²

Antiochiai Szent Theophilosz³ elsőként használja a görög „trias” kifejezést

¹ részletek: Szent Ágoston: A Szentháromságról VIII. 8,12; VIII. 10,14.

Az egyházatyák és az egyház tanításában rendszeresen hívják a Szentlelket Szeretnek, – ez az ő sajátos és állandó neve, bár természetesen az is állítják, hogy a szeretet magának Istennek is a lényege, azaz a három isteni személy közös tulajdonsága. „Ahogyan az Isten egyetlen Igéjét sajátos néven ’bölcességnek’ hívjuk, noha általános értelemben a Szentlélek és az Atya is bölcesség, hasonlóan a Szentlélek sajátos neve a ’szeretet’, noha általános értelemben az Atya és a Fiú is szeretet.” (A Szentháromságról XV, 17,31).

² Az eredeti cím fordítása: A háromságos ontológia tézise. – A keresztény filozófia megújulása érdekében.

³ Antiochiai Szent Theophilosz pogány szülőktől született. Felnőtt korában tért meg, majd Szíria fővárosának 6. püspöke lett. Írásai közül csak az Autolükoszhoz írt három könyve maradt fenn. Halála évét nem tudjuk pontosan, kb. 180 után.

a Szentháromság megjelölésére, ennek latin megfelelőjét a *trinitas*-t az afrikai Tertullianusnál⁴ (+222) találjuk.

A Szentháromság dogmájának megfogalmazása II.-V. századi teológiai munkák, viták és zsinatok eredménye.

A 325-ben megtartott Niceai zsinat az Atya és a Fiú viszonylatában kimondta az egylényegűséget (ὁμοούσιος), vagyis hogy a Fiú nem teremtmény, hanem az Atyától születik, és a születés révén az egy és oszthatatlan isteni lényeket birtokolja az Atyával együtt. Ő tehát Isten az Istentől. Később, 381-ben a Konstantinápolyi zsinat ugyanezt az egylényegűséget a Szentlélekkel kapcsolatban is kötelező tételként tanította. (Vanyó, 1985, old.: 24)

Olyan fontos és a hitet lényegében érintő igazságról volt szó, melynek több vértanúja vagy üldözöttje is volt az ókeresztény korban. Gondoljunk itt az arianizmus elleni küzdelem áldozataira Szent Atanázra és a többiekre.

A SZENTHÁROMSÁGOS ÉLET AZ EGYHÁZBAN

A szentháromságos élet konkrét megnyilvánulását örökíti meg Lukács az Apostolok Cselekedeteiben, amikor a jeruzsálemi ősegyház életét bemutatja:

„A hívek mind ugyanazon a helyen tartózkodtak, és közös volt mindenük.” (ApCsel 2,44) Ahogy a továbbiakból megtudjuk ez egyrészt az anyagi javak közösségét jelentette: „Birtokaikat és javaikat eladták, s az árát szétszózták azok közt, akik szükségét szentvedtek.” (45 v.) És természetesen a lelki javak közösségét is: „Egy szívvel-lélekkel mindennap összegyűltek a templomban.” (46 v.) Nagyon hasonló a 4. fejezetben lévő megfogalmazás: „A sok hívő mind *egy szív, egy lélek* volt. Egyikük sem mondta vagyonát sajátjának, *mindenük* közös volt.” (32 v.) Lehet azt mondani, hogy egy idealizált leírása az ősegyháznak, de ahogy II. János Pál és XVI. Benedek is mondta ez a kép adja a mindenkori egyház mintáját, amit szem előtt kell tartanunk, ami felé irányulnunk kell.

Az egyház történelmében, a későbbi korokban inkább csak a szerzetesség őrizte meg ezt az életmódot, ahol mindenük közös volt: közös asztal, közös imádság, közös misszió, az evangéliumon alapuló regula szerinti közös életvitel. Ezt jól tükrözik a különböző regulák: Nagy Szent Bazil, Szent Ágoston, Szent Benedek, Szent Ferenc és a többi alapító által írt regula.

A Szentháromság-típusú kapcsolatnak egy kiemelkedő példáját találjuk Nagy Szent Vazul és Nazianzi Szent Gergely barátságában, melyről Gergely így ír.

„Athénban úgy voltunk, mint egy folyónak két ága, amelyek közös hazai forrásból fakadtak, de a tudáságyuk szétszakította őket, majd szinte egy akarat folytán,

⁴ Karthágóban született 160 k. és ott is halt meg 222-ben. Laikus teológus. Jogi tanulmányai befejezése után ügyvéd Rómában, ahol 195 k. megkeresztelkedett, s visszatért szülővárosába. Bár voltak életvéledései, Szent *Ágostonig* ő a latin egyház legeredetibb teológusa.

tudniillik az Isten ösztönzésére, újra egyesültek. (...) megsebzett minket a kölcsönös szeretet. Amikor idők múltával kölcsönös vonzalmunkat feltártuk egymás előtt, és azt is, hogy a filozófiáért lelkesedünk, akkor már mindene lettünk egymásnak: lakótársak, elválaszthatatlan barátok voltunk, egyetértettünk, egyformán gondolkodtunk, és napról napra mélyebbé erősebbé szőttük egymás közt a szeretet szálait.

Egyforma tudásszomj vezetett bennünket (...) a kettőnk közötti versengés egyikünket sem emelte a másik fölé, mert mindegyikünk a másiknak engedte át az elsőséget, hiszen *mindegyikünk sajátjának tartotta a másik dicsőségét*.

Úgy tetszett, hogy *egy lélek lakik kettőnkben*, két testet éltetve egyszerre. (...) nyugodtan elhíheti bárki, hogy *mindketten egymásban és egymásnál élünk*.⁵ (Gregorius, Nazianzenus, 1858, old.: 514-523), (Az Imaórák liturgiája, 2014, old.: 1048-1050).

SENTHÁROMSÁGOS ÉLET ÚJDONSÁGA

Az ókeresztény kor után Nyugaton a teológiában mint dogma természetesen jelen volt a Szentháromság tétele, de nem volt igazán meghatározó, és főleg nem úgy szerepelt, mint a keresztény aszketika és misztika központi témája.

Az egyházatyák tanítása a „*szeretetközösség-Szentháromságtan*”-ról még a középkorban megvolt, sőt mint széles folyam hömpölygött Szent Viktor-i Richárd (1120-1173) és Szent Bonaventúra (1221-1274) teológiájában. Érdekes megfigyelni, hogy ez a teológia szoros kapcsolatban volt a teológiát művelők *közösségi tapasztalatával*. „Szent Viktor-i Richárd például nem a pusztá bölcseletből merítette azt a meggyőződését, hogy a kölcsönös, önfeledő, önátadó szeretet abszolút, isteni érték. Ezt a meggyőződését Jézus életének és halálának elmélkedéséből és a párizsi Szent Viktor *szerzetesház keresztény szeretettel telített légköréből* merítette. Ezért Richárd magyarázatát is csak olyan ember képes megérteni és értékelni, kinek ilyen szeretet-ismerete és szeretet-tapasztalata van. De az ilyen ember számára ez a fajta magyarázat a mély megértés kulcsává válik.” (Nemeshegyi, 1979, old.: 73-74)

A *liturgikus* imák alapszerkezete mindig hűségesen megőrizte ezt a szentháromságos vonalat: az Atyához a Szentlélekben a Fiú által. Ugyanakkor egy olyan fontos imában, mint az I. Eucharisztikus ima, Római kánon, hiányzik a kifejezett epiklézis (Lélekhívás). Csak a kézfeltétel gesztusában van jelen a Lélek és lélekhívás, illetve implicit beleérthető, amikor az Atya áldásáért könyörgünk.

Láttuk, hogy az ősegyházban, az ókeresztény korban, majd a szerzeteseknél létezett a közösségen belül, a személyek közötti kapcsolatban is a szentháromságos élet. Az ősegyház után azonban egyre inkább csak a sajátos életállapotban lévők (szerzetesek) számára jelentett valamilyen tapasztalatot. Később pedig a szentháromságos életen

5 Részletek Nazianzi Szent Gergely művéből: Oratio 43.– In laudem Basilii Magni, 15., 16-17., 19-21.

szinte kizárólag csak azt értette a teológia, hogy az egyén a Szentháromsággal kapcsolatba kerülhet a szentségek által vagy misztikus úton.

A II. Vatikáni zsinat utáni teológiában és lelkiségben újból előtérbe került a szentháromságos élet *horizontális*, interperszonális, sőt *társadalmi* oldala. Ennek a teológiai alapja a kommunió egyháztan: az Egyház Krisztus Teste, az Egyház Isten népe, az Egyház közösség, Isten családja, a Szentháromság mintájára.

A zsinat újdonsága inkább az Isten népe kép volt, mely ószövetségi gyökereket és az egyházatyák ecclesiológiáját veszi alapul: A Lumen Gentium 4. pontja Szent Cipriánt idézve így fogalmaz: „Az egész egyház mint az Atya, a Fiú és a Szentlélek egységéből egybegyűlt nép áll előttünk”. A 9. pontban pedig ezt olvassuk: „Úgy tetszett Istennek, hogy ne külön-külön szentelje meg és üdvözítse az embereket bárminő kölcsönös kapcsolatuktól függetlenül, hanem néppé tegye őket, néppé, amely őt igazságban elismeri és szentül szolgál neki. ... E nép törvénye az új parancs: úgy kell szeretni, ahogyan maga Krisztus szeretett bennünket (Jn 13,34)”.

Előadásom címében a kommunió szó szerepel. Tudatosan választottam ezt a kifejezést. Az egyházi szóhasználatban, amikor a görög *koinonia* (κοινωνία) vagy a latin kommunió (*communio*) szót használjuk, akkor a természetfölötti közösséget értjük rajta, ami a Szentháromságtól születik és azt követi az emberi, evilági létezés lehetőségei, keretei között. Tehát nem pusztán az emberi összefogáson, megegyezésen, közös munkán és célon alapuló közösségről van szó, nem is csupán vallásos lelkületben nemes célért együtt munkálkodó keresztények együttesét jelenti, hanem isteni minőségű, Istenért és Istenben megélt közösséget.

II. JÁNOS PÁL: A KOMMUNIÓ LELKISÉGE

II. János Pál pápa a Novo Millennio Ineunte, Az új évezred kezdetén c. apostoli levelében az egész Egyház számára utat mutat a közösségi lelkiség bemutatásával (III. fejezet 42.-46. pont), mely újdonságot jelent az eddigi inkább individuális lelkiségekkel szemben.

A III. évezredre való lelkipásztori tervkészítés kontextusában így fogalmaz: „lelkipásztori programjainkat csak „az új parancsolat” ihletheti majd (...) Az a hatalmas terület, melyben határozott, tervszerű elkötelezettséget kell kifejteni az egyetemes Egyház és a részegyház szintjén, a közösség (*koinonia*, *communio*), amely az Egyház misztériumának a lényegét testesíti meg és nyilvánítja ki.” (NMI 42)

Itt érkezünk el a közösségi lelkiség teológiájához.

„A közösség annak a szeretetnek a gyümölcse és megnyilvánulása, amely az örök Atya szívéből árad, és amit a Jézustól elnyert Lélek áraszt ránk, hogy mindnyájunkat egy szív és egy lélekké tegyen (ApCsel 4,32). Miközben létrejön ez a szeretet-közösség,

megnyilvánul az Egyház mint „szentség”, vagyis mint az Istennel való bensőséges egyesülésnek és az egész emberiség egységének jele és eszköze. (LG 1)” (NMI 42)

A leghíresebb a 43. pont, ahol ennek a lelkiségnek az egyetemességéről tanít a pápa: „A közösség otthonává és iskolájává kell tenni az Egyházat. (...) A közösségi lelkiséget kell előmozdítani mindazon helyen, ahol az ember és a keresztény formálódik, ahol az oltár szolgái, a felszentelt személyek és a lelkipásztorkodásban résztvevők képzése folyik, vagy ahol családok és közösségek épülnek.”

A 45. pontban pedig ezt olvassuk: „A közösségnek ragyognia kell a püspökök, a papok, lelkipásztorok és Isten egész népe, a szerzetesek, az egyházi társulatok és a mozgalmak közötti kapcsolatokban.”

A KOMMUNIÓBÓL FAKADÓ KÜLDETÉS

Az egyháznak nemcsak az a hivatása, hogy belül megélje a kommuniót, hanem hogy a társadalom, a világ számára közvetítse. Küldetése, hogy hozzájáruljon ahhoz, hogy megvalósuljon az „egyetemes testvériség”, és az emberiség úgy éljen, mint Isten családja. A zsinat profétai módon ezt a közösséget kinyitja az egész emberiség felé.

A *Gaudium et Spes* lelkipásztori konstitúcióban olvassuk: „valamennyien arra vagyunk hivatva, hogy testvérek legyünk. Éppen ezért, ha egyszer ugyanaz az emberi és isteni hivatás szólít mindnyájunkat, akkor erőszak és hátsó gondolatok nélkül együttműködhetünk, és együtt is kell működünk, hogy igazi békében épüljön a világ” (GS 92).

Ezt a gondolatot mélyíti el Ferenc Pápa a *Fratelli tutti*, Mindnyájan testvérek kezdetű enciklikája (2020).

SZENTHÁROMSÁGOS ÉLETSTÍLUS – ILLÚZIÓ, HIPOTÉZIS VAGY JÁRHATÓ ÚT?

Jesús Castellano Cervera, a római Teresianum egyetem egykori professzora a következő állítást teszi. „A Szentháromság *perikhórétikus* látásmódja, ha az emberi kapcsolatokban megélik, termékeny forrássá válik: a teológiai tanítás megújul, közösségi természetű lelkiség születik, a lelkipásztorkodás kifinomultabbá, személyesebbé, párbeszédképesebbé válik, a misszió nyitottabb lesz a mindenkivel való párbeszédre. Ez a látás- és cselekvésmód alkotja az Egyház jelenjét és jövőjét és máris új modelleket inspirál a társadalmi és gazdasági életben.” (Castellano Cervera, 2000, old.: 402).⁶

Talán merésznek tűnhet az új modellek említése a társadalmi és gazdasági életben, azonban erre már vannak példák. Például a gazdasági életben pedig már több mint húsz éves múltra tekint vissza a *Közösségi gazdaság* elnevezési vállalkozási forma,

⁶ Az eredeti cím fordítása: A pap: szentháromságos ember.

amely evangéliumi alapon, a *Sollicitudo rei socialis* (1987) és *Centesimus annus* (1991) szociális enciklikák tanítását is követve az Egység karizmájából született 1991-ben Braziliában.⁷ Lényege abban áll, hogy a vállalkozás hasznát három részre osztják: a szegények megsegítése, a vállalat fejlesztése és „új emberek” képzése. Ez utóbbi azt jelenti, hogy a gazdaság evangéliumi átalakításához szükség van *evangéliumi gondolkodású* emberekre, akiknek nem a profit, hanem a szeretet van az első helyen. XVI. Benedek pápa *Caritas in veritate*, Szeretet az igazságban kezdetű enciklikájában is elismerőleg szól róla, mint ami követendő út a gazdasági életben.

A vállalkozások és az erkölcs kapcsolatával foglalkozva a pápa a közösségi gazdaságot új, széleskörű valóságként írja le, „amely összekapcsolja a magán- és a közösségi gazdálkodás szféráját, nem zárja ki a nyereséget, azt azonban humán- és szociális célok megvalósításának eszközeként szemléli. Ezekben a hasznot úgy fogják fel, mint eszközt a piac és a társadalom humanizálásának eléréséhez.” (CiV 46) *Kívánatosnak* tartja a pápa, hogy ezek az új vállalkozási formák minden országban kimondottan jogszerű és kedvezményes adózású környezetet találjanak, vagyis minél jobban elterjedjenek.

Befejezésül ismét Jesús Castellano Cervera, karmelita teológust idézem annak illusztrálására, hogy a Szentháromságból megszülető egyházi kommunió mennyire feltétele az egyház társadalmi missziójának. „Az Egyházban, miképpen a Szentháromságban is, a centrifugális (kifelé tartó) erő a centripetális (a befelé tartó) erőtől függ. Az Egyház olyan mértékben lesz képes epifániára, amilyen erős benne a koinónia. Ha küldetése szerint kifelé tekintőnek kell lennie, és misszionálni, evangelizálni akar, akkor életében az egység pecsétjét és a szentháromságos kommuniót kell hordoznia, amint a Pünkösdkor megszülető egyház életében volt.” (Castellano Cervera, 2000, old.: 414)

Kapcsolattartó szerző:

Kiss Imre

Gál Ferenc Egyetem

Teológiai Kar

6720 Szeged

Dóm tér 6.

kiss.imre@gfe.hu

Corresponding author:

Imre Kiss

Faculty of Theology

Gál Ferenc University

Dóm square 6.

6720 Szeged, Hungary

kiss.imre@gfe.hu

Hivatkozás: Kiss, I. (2022). Az egyházi kommunió mintája és forrása a Szentháromság. *Deliberationes*, 15(2), 153-164.

⁷ „A birtoklás kultúráján alapuló fogyasztói gazdasággal ellentétben a közösségi gazdaság az adás gazdasága. Nehezen megvalósítható, hősiességnek tűnhet. De mégsem az, mert az Isten képére teremtett ember a szeretetben, az adásban találja meg saját megvalósulását. Létezésének legmélyéből fakad ez a késztetés, legyen bár hívő, vagy nem hívő.” (Lubich, Ch., 1991).

IRODALOMJEGYZÉK

A II. Vatikáni Zsinat dokumentumai:

Lumen Gentium (1964. november 21.). <https://katolikus.hu/dokumentumtar/lumen-gentium>

Gaudium et Spes (1965. december 7.). <https://katolikus.hu/dokumentumtar/gaudium-et-spes>

Pápai enciklikák:

Szent II. János Pál. (1981). *Laborem Exercens*, enciklika a szociális kérdéstről. <https://katolikus.hu/dokumentumtar/laborem-exercens>

Szent II. János Pál. (1986). *Dominum et vivificantem*, Enciklika a Szentlélekről. <https://katolikus.hu/dokumentumtar/dominum-et-vivificantem>

Szent II. János Pál. (1987). *Sollicitudo rei socialis*, enciklika a szociális kérdéstről. <https://katolikus.hu/dokumentumtar/sollicitudo-rei-socialis>

Szent II. János Pál. (1991). *Centesimus Annus*, enciklika a szociális kérdéstről. <https://katolikus.hu/dokumentumtar/centesimus-annus>

Szent II. János Pál. (2001). *Novo Millennio Ineunte*. Apostoli levél az Új évezred kezdetén. <https://katolikus.hu/dokumentumtar/novo-millennio-ineunte>

Szent II. János Pál. (2003). *Ecclesia de eucharistia*. Enciklika az Eucharisztia és az Egyház kapcsolatáról. <https://katolikus.hu/dokumentumtar/ecclesia-de-eucharistia>

XVI. Benedek. (2006). *Deus caritas est* kezdetű enciklika. <https://katolikus.hu/dokumentumtar/deus-caritas-est>

XVI. Benedek. (2007). *Sacramentum Caritatis* szinódus utáni apostoli buzdítása. <https://katolikus.hu/dokumentumtar/sacramentum-caritatis>

XVI. Benedek (2013). *Caritas in veritate*, Szeretet az igazságban enciklika. <https://katolikus.hu/dokumentumtar/caritas-in-veritate>

Ferenc pápa. (2013). *Evangelii gaudium*, Az Evangélium öröme enciklika. <https://katolikus.hu/dokumentumtar/evangelii-gaudium>

Ferenc pápa. (2015). *Laudato si'*, Áldott légy kezdetű enciklika. <https://katolikus.hu/dokumentumtar/laudato-si>

Ferenc pápa. (2020). *Fratelli tutti*, Mindnyájan testvérek kezdetű enciklika. <https://katolikus.hu/dokumentumtar/fratelli-tutti---mindnyajan-testverek-enciklika---hamarosan>

A Biblia, Ószövetségi és Újszövetségi Szentírás (2008). Szent István Társulat.

Augustinus, A. (1985). *A Szentháromságról*. Szent István Társulat.

Blaumeiser, H., & Gandolfo, T. (2010). *Amint az Atya szeretett engem....* Új Város.

Cambón, E. (1999). *Trinità modello sociale*. Città Nuova.

Castellano Cervera, J. (2000). El sacerdote, hombre trinitario. *La Revista Catolica*,

- 1128, 401-417.
- Cerini, M. (1993). *A Szeretet-Isten Chiara Lubich tapasztalatában és gondolataiban.* Új Város.
- Coda, P. (Ed.). (1987). *La Trinità: vita di Dio progetto dell'uomo.* Città Nuova.
- Gál, F. (1990). *Dogmatika I.* Szent István Társulat.
- Gál, F. (1990). *Dogmatika II.* Szent István Társulat.
- Gregorius, Nazianzenus. (1858). Oratio XLIII. – In laudem Basili Magni. In Gregorius, Nazianzenus (Ed.), *Sancti Patris Nostri Gregorii Theologi vulgo Nazianzeni, archiepiscopi Constantinopolitani, Opera quae exstant Omnia.* (pp. 494-606). Migne.
- Hemmerle, K. (1986). *Tesi di ontologia trinitaria. Per un rinnovamento della filosofia cristiana.* Città Nuova.
- Az Imaórák liturgiája I. (2014). Szent István Társulat.
- Lénárd, Gy. (1994). *Személyiségünk teológiai távlata: A szeretet teológiája.* Agapé.
- Lubich, Ch. (1991). *A közösségi gazdaságról.* <https://www.fokolare.hu/tarsadalom/kozossegi-gazdasag> (Letöltés: 2023.02.13.)
- Müller, G. L. (2007). *Katolikus dogmatika.* Kairosz.
- Nemeshegyi, P. (1974). *A Szentháromság.* Detti.
- Schneider, Th. (Ed.). (1996). *A dogmatika kézikönyve. I. Vigilia.*
- Schneider, Th. (Ed.). (1997). *A dogmatika kézikönyve. II. Vigilia.*
- Vanyó, L. (1985). Bevezetés. In A.A. Augustinus (Ed.), *Szentháromságról.* (pp. 19-26). Szent István Társulat.